

USSINGGAARD

Hedensted Kommune har bedt Glud Museum lave en kulturhistorisk redegørelse af Ussinggaards historie og bygninger på baggrund af en ansøgning om nedrivning af to længer på ejendommen, som ligger i kulturmiljø udpeget i Hedensted Kommunes kommuneplan.

I Hedensted Kommunes kulturmiljøudpegningsplan, som Hedensted Kommunalbestyrelse har vedtaget, er Ussinggaards avlslænger nævnt som bærende elementer for udpegningsområdet, hvorfor en nedrivning vurderes at have en væsentlig påvirkning på kulturmiljøet. Når de gamle længer forsvinder, udviskes sammenhængen mellem de gamle hovedgårde og det landbrug, som var tæt knyttet hertil.

Ussinggaards historie

Ussinggaard, der i 1491 kendes under navnet Wordingh/Voxinggard under Boller Gods, var en enestegård og måske noget større end de fleste gårde. Vox udtalt på jysk er blevet til Vussing som så siden blev til Ussing - gården kendes da også i 1594 som Vussinggaard.

Gården har gennem tiden været ejet af nogle af Danmarks mest fremtrædende mænd og kvinder.

- Frem til 1503 var Ussinggaard ejet af rigets mest magtfulde mand og kongens højre hånd, Erik Ottesen Rosenkrantz.
- Kirsten Munk ejede Ussinggaard i første halvdel af 1600-tallet, da hun efter sin skilsmisse fra Christian IV bl.a. boede på Boller.
- Etatsråd Gerhard de Lichtenberg ejede gården fra 1741-1761 og opførte i 1740'erne en trefløjet hovedbygning i bindingsværk, der stod indtil den nuværende hovedbygning, blev opført i 1859. Dertil opførte han også en ladegaard (stalde og lader).

Ussinggaard går fra sidste halvdel af 1600-tallet fra at være en større enestegård til at have et betragteligt jordtilliggende. Efter svenskernes hærgen af landet i 1600-tallet, var gården Spargaard blevet lagt øde og sammen med den nærliggende Merringgaard blev de lagt under Ussinggaard. Gården havde således i 1662 et jordtilliggende på 43 tdr. hartkorn og 183 tdr. land under plov.

Under ejeren Niels Jensen (stamfader til slægten Ussing) voksede gården til i 1714 at råde over 150 tdr. hartkorn. Niels Jensen opnåede desuden bevilling til at opstalde stude på Ussinggaard.

I 1741 ejedes Ussinggaard af den navnkundige Gerhard de Lichtenberg, der er kendt for sine storslåede byggevirksomhed og for de typiske løgformede spir, som kendetegner, de kirker, som han har haft patronatsret over. Lichtenberg, der var købmand, blev adlet i 1735 og blev udnævnt både til kancelliråd, justitsråd samt etatsråd. I 1745 køber Lichtenberg den privilegerede Merringgaard, der i en periode har været på andre hænder, Ussinggaard betegnes da som avlsgaard, men er i virkeligheden centrum for godsets bedrift – det var fx til Ussinggaard at bønderne under godset gjorde hoveri. Da Lichtenberg afhændede godset til sin svigersøn i 1761 var godset på 350 tdr. hartkorn.

Op igennem 1800-tallet havde gården en del forskellige ejere. Især Morten Frederik Vilhelm Lotz er dog værd at hæfte sig ved, da det var ham, der opførte den nuværende hovedbygning og lagde yderligere jord under godset, således at det ved salget i 1872 var på intet mindre end 720 tdr. land og heraf 500 tdr. land ager. Gården hævdes at være en af Jyllands bedste avlsgaarde med et betragteligt husdyrhold. I Dalgas beskrivelse af Vejle Amt skriver han bl.a.: "*af alle de Gaarde, hvor man har stræbt at forædle Kvægracen,*

fortjener Ussinggaard i Hatting Herred at staa øverst, thi den besidder den skønneste og mest udmærkede besætning i hele Amtet". Gårdens tilliggende øges til 780 tdr. land frem mod salget til i 1931, hvorefter Jysk Landhypoteksforening udstykker en del af jorden.

En status som avlsgård, bevilling til stuedrift og et enormt jordtilliggende knytter an til gårdens udlænger, der således er vigtige i forståelsen af Ussinggaards funktion gennem tiden.

Ussinggaards bygninger

I Trap Danmarks 5de udgave beskrives Ussinggaard således:

"Etatsråd Gerhard de Lichtenberg opførte i 1740erne en trefløjet hovedbygning af bindingsværk, der tillige med den samtidige avlsgård stod til 1859, da M. Fr. Vilh. Lotz, sandsynligvis med tysk arkitekt, byggede den nu stående, anselige, grundmurede bygning. Denne, der er opf. i én etage over høj kælder, står i blank, stærkt dekorativt behandlet rødstensmur og har afvalmet skifertag. På det sydvestre hjørne er rejst et højt, ottekantet tårn med krenelerede tinder, og en midterrisalit er ført gennem den dybe bygning som et tværhus i to fulde etager. Under taget er en kraftig bloktandsfrise og om de spidsbuede vinduer svære indfatninger. På gårdfaçaden er to kviste anbragt som toueller, og hele det særprægede bygningsværk er udformet under stærk indflydelse af »nygotisk« arkitekturopfattelse."

De nuværende avlslænger er ifølge danskeherregarde.dk opført omkring år 1900. Samme årstal fremgår af BBR og gælder for de fem tilbageværende udlænger, hvoraf altså to nu ønskes nedrevet. Begge de bygninger, som ønskes nedrevet, ligger nord for ankomstaksen, hvis disse bygninger forsvinder, vil man miste den ligevægt der ligger i at køre gennem en avlsgård og frem til gårdens hovedbygning.

Ussinggård med udlænger april 2023, Foto: Skraafoto.dataforsyningen.dk.

Ussinggaard med udlænger 1956, Foto: Danmark set fra luften, 1956, Det kongelige bibliotek.

Ussinggaards relation til andre bygninger/miljøer

Lokalt har Ussinggaards bl.a. direkte relationer til Merringgaard, Boller og Korning Kirke.

Glud Museums vurdering

På baggrund af ovenstående kulturhistoriske redegørelse vurderer Glud Museum, at det vil have væsentlig indflydelse på de kulturhistoriske værdier, hvis der gives tilladelse til nedrivning af de ansøgte bygninger. Bygningerne er en del af et kulturmiljø, hvis fortælling bl.a. er bygget op omkring Ussinggård som en anseelig avlsgaard, en fortælling, som avlslængerne i høj grad er med til at fortælle.

Ussinggaard er udpeget som et kulturmiljø af Hedensted Kommunes kommunalbestyrelse d. 23. juni 2021.